

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผลปรากฏโดยสรุป ดังนี้

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. สภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุด ได้แก่ การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ ด้านบริการอนามัยโรงเรียน ด้านสุขศึกษาในโรงเรียน ด้านการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน ด้านนโยบายของโรงเรียน ด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน
2. เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน ด้านการให้คำปรึกษา และสนับสนุนทางสังคม ด้าน การส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอีก 7 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายของโรงเรียน ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ ด้านบริการอนามัยโรงเรียน ด้านสุขศึกษาในโรงเรียน ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย ด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ ไม่แตกต่างกัน
3. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านส่วนใหญ่ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. สภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากงาน

ส่งเสริมสุขภาพมีความสำคัญต่อสุขภาพอนามัยของนักเรียนและประชาชนในชุมชน การพัฒนาสุขภาพ โดยส่งเสริม ป้องกัน รักษา แก้ไขปัญหา ให้มีสุขภาพสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจสติปัญญา และมีการพัฒนาตามวัยที่เหมาะสม เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในภาวะขาดแคลนแพทย์และบุคคลทางด้านนี้จากปัญหาดังกล่าวการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพอนามัยทั่ว ๆ ไป โดยการให้ความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนให้มีสุขภาพดีขึ้น และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การส่งเสริมสุขภาพอนามัยเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรส่งเสริมตั้งแต่เด็ก เพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และมีศักยภาพได้อย่างเต็มที่ในการดำรงชีวิต การทำงาน และพัฒนาเศรษฐกิจสังคมประเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของ ลักษณะ เดิมศิริกุลชัย และสุชาติ ตังทางธรรม. (2541 หน้า 4) กล่าวไว้ว่า โรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านแห่งที่สองของนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้รวมทั้งมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการส่งเสริมสุขภาพให้กับประชาชน และแนวคิดของ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2542 , หน้า 6) ได้กล่าวว่าการส่งเสริมสุขภาพหมายถึง กระบวนการเพื่อให้ประชาชนเพิ่มความสามารถในการควบคุมความสามารถในการควบคุม และสร้างสุขภาพของตนเองให้ดีขึ้น เพื่อให้สุขภาพดีทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สงบเพิ่มพงษ์พิพัฒน์ (2544 หน้า 134) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลวิธีในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่าระดับการปฏิบัติตามกลวิธีดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา ธนัญชัย (2544 , บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของโรงเรียนสารภีพิทยาคมในการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1. นโยบายสุขภาพของโรงเรียน มีการประกาศใช้นโยบายอย่างชัดเจน ทำให้เกิดการดำเนินงานด้านสุขภาพแบบพหุภาคี เชื้อต่อการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 2. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกำลังอยู่ในช่วงปรับปรุงพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เชื้อต่อการ เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 3. สิ่งแวดล้อมทางสังคม ส่วนใหญ่มีการสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องที่ดี สร้างความอบอุ่น และมีความสุข 4. ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน มีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดเป็น ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง เชื้อต่อการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 5. มีการพัฒนากระบวนการทักษะส่วนบุคคลด้านสุขภาพซึ่งเชื้อต่อการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 6. มีการบริการสุขภาพในโรงเรียน มีการปรับเปลี่ยนการบริการสุขภาพไปสู่การบริการสุขภาพแนว ใหม่ เชื้อต่อการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

2. เปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพใน โรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่งโดยภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ทุกโรงเรียนปฏิบัติตามนโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ของกรมอนามัยและกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเป็นการปลูกฝังเรื่องสุขภาพ และการเรียนรู้โดยเน้น การพัฒนาความสุขสมบูรณ์ทั้งทางกาย จิต จิตวิญญาณและความเป็นปกติของชีวิตในสังคม เป็น การมุ่งสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนได้มีขีดความสามารถของ สติปัญญา พฤติกรรมและทักษะต่างๆ อันเป็นปัญหาของสุขภาพ หรือรู้จักใช้โอกาสในการพัฒนา ยกระดับสุขภาพและคุณภาพชีวิตของตนและชุมชนให้ดีขึ้นกว่าเดิม มุ่งผนวกกระบวนการสร้าง เสริมสุขภาพควบคู่ไปกับการปฏิรูประบบการศึกษา ที่ดำเนินงานโดยโรงเรียนให้ก้าวไปสู่สภาพที่ เปิดกว้างมากขึ้น อันจะทำให้บรรลุผลของการพัฒนาคนที่เป็นทั้งคนเก่ง คนดีและมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี (2542 หน้า 13) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า โรงเรียนส่งเสริม สุขภาพ คือ สถานที่สร้างสุขภาพที่สำคัญ เป็นสถานที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ถ้ามีพฤติกรรม สุขภาพที่ถูกต้อง ก็จะมีสุขภาพดี และสอดคล้องกับแนวคิดของรัชนี้ ณ ระนอง และคณะ (2543 , หน้า 1) ได้ให้คำนิยามของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพว่าหมายถึง โรงเรียนที่มีขีดความสามารถ แข็งแกร่งมั่นคงที่จะเป็นสถานที่ที่มีสุขภาพที่ดี เพื่อการอาศัยศึกษาและทำงานโดยมีบทบาทที่ พัฒนาสุขภาพอนามัยและการเรียนรู้ของนักเรียน ครู บุคลากรในโรงเรียนและสมาชิกในชุมชน ภายใต้การบริหารจัดการของโรงเรียน และประสานงานมีส่วนร่วมทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และชุมชน สามารถดูแลสุขภาพของตนเองและผู้อื่นรวมทั้งพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องท่ามกลาง สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรเทิง ทานะพันธ์ (2545) ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของบุคลากร ในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลกพบว่าในภาพรวม บุคลากรประเภทผู้บริหาร ครูอนามัย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครูประจำชั้นและผู้ปกครองมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้นำโรงเรียน นักเรียน และกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมอยู่ ในระดับกลาง ปัญหาที่พบคือ นักเรียนส่วนใหญ่ ไม่สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติบุคลากรขาด ความรู้ ความเข้าใจแนวทางปฏิบัติ และขาดการมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบาย และวางแผน ร่วมกับชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่เห็นความสำคัญและการจัดบริการต่างๆ ยังไม่ เพียงพอ และพบว่า บุคลากรที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน และประเภทโรงเรียนตลอดจนระยะห่าง ของโรงเรียน จากสถานบริการสาธารณสุข ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ในภาพรวม

ไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของ เกื้อกุล แสงพริ้ง (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความเป็นผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยพบว่า 1. ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวม และทุกด้านอยู่ใน ระดับมาก และความเป็นผู้นำทางวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียนและวุฒิทางการศึกษา โดยโรงเรียนขนาดเล็ก ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารน้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลาง แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการบริหาร 2. ประสิทธิผลของโรงเรียน โดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก และ ประสิทธิผลของโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตาม ขนาดโรงเรียน โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิผลน้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และ โรงเรียนขนาดกลางมีประสิทธิผลน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการบริหาร 3. ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันกับ ประสิทธิผลของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามขนาด โรงเรียน วุฒิการศึกษา และ ประสบการณ์ในการบริหาร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลวรรณ เทียบ ดอกไม้ (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพมีทัศนะต่อปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านนโยบายของโรงเรียน และด้านการให้คำปรึกษา และสนับสนุนทางสังคม มีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

3. เปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับบรรยากาศการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิชณุโลก เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากขนาดของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับผลการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิชณุโลก เขต 1 กล่าวคือ โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันย่อมมีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ กรมอนามัย (2544 , หน้า 14-19) กล่าวว่า การดำเนินงานเพื่อเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ควรเกิดจากการที่ คณะครูและนักเรียนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีสุขภาพดี ตระหนักถึงความจำเป็นในการ

ปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง และมุ่งที่จะสร้างให้โรงเรียนเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนาความเป็นอยู่อย่างมีสุขภาพดีของทุกคนในชุมชน ซึ่งการดำเนินงานต้องการการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียนโดยมีขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินงาน เช่น

1. การสร้างความสนับสนุนของชุมชนและท้องถิ่น
2. การจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน
3. การจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำต่างๆ ของชุมชน ในพื้นที่โรงเรียน เป็นผู้ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพ และมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะสนับสนุนการดำเนินงาน
4. การวิเคราะห์สถานการณ์ โดยคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพที่ได้แต่งตั้งขึ้นการวิเคราะห์สถานการณ์
5. การกำหนดจุดเริ่มต้นในการดำเนินงาน
6. การจัดทำแผนปฏิบัติการ
7. การดำเนินการติดตามและประเมินผล
8. การพัฒนาเครือข่ายระดับท้องถิ่น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรินทร์ ศรีศิริ (2542, บทคัดย่อ) การประเมินผลการดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงาน ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ ด้านการบริการสุขภาพ และด้านการเรียนการสอนสุขศึกษา มีระดับการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ “ดี”
2. การดำเนินโครงการสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร 3 ขนาด คือ โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีคะแนนเฉลี่ยด้านการบริหารงาน ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ ด้านการบริการสุขภาพ และด้านการเรียนการสอนสุขศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

- 1.1 ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบอนามัยโรงเรียน ควรเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาและกระตุ้นให้ชุมชน องค์กรท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เพื่อความสำเร็จและยั่งยืนของโครงการ

- 1.2 โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ควรมีการพัฒนาด้านการบริหารจัดการงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน เช่น โรงเรียนมีการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคแก่นักเรียนและ

บุคลากรในโรงเรียน และโรงเรียนมีการร่วมมือกับชุมชนในการบริหารจัดการงานส่งเสริมสุขภาพภายในโรงเรียน เพื่อให้งานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 และสาธารณสุขจังหวัด ควรมีส่วนร่วมในการจัดหาสื่อ อุปกรณ์ เอกสาร และงบประมาณมาสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้การบริหารงานส่งเสริมสุขภาพมีความพร้อมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

2. ควรศึกษาปัญหาการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยจำแนกตาม เพศ ประสิทธิภาพ และวุฒิการศึกษา

3. ควรศึกษาสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก เขต 39

